

Beslutningsforslag nr. B 58. Fremsat den 19. november 1986 af Jytte Andersen (S), Hanne Andersen (S), Qvist Jørgensen (S), Torben Lund (S), Joanna Rønn (S) og Erik B. Smith (S)

Forslag til folketingsbeslutning

om en selvstændig og uafhængig børneombudsinstitution

Folketinget opfordrer regeringen til inden den 1. januar 1987 at fremsætte forslag om oprettelse af en selvstændig og uafhængig børneombudsinstitution.

Ombuddet skal have til opgave at fremme børns interesse i samfundet og værne om deres rettigheder. Ombuddet skal arbejde ud fra følgende principper:

- Institutionen skal have ret til at tage sager op af egen drift samt have fri adgang til alle offentlige og private institutioner for børn.
- Institutionen skal løbende vurdere opvækst og levevilkår for samt retsbeskyttelsen af børn og unge i samfundet.
- Institutionen skal udtale sig vedrørende lovinitiativer, udbygningsplaner og alle vigtige områder, hvor barnets interesser berøres.
- Institutionen udsender hvert år en årsbe-

retning om arbejdet i børneombuddet. Beretningen skal indeholde en analyse af levevilkårene for børn og unge i samfundet.

- Årsberetningen kan endvidere indeholde forslag til lovinitiativer, til ændring af administrativ praksis og til ændring af prioritering af ressourcer til børn og unge.
- Institutionen skal i hele sin virksomhed medvirke til en løbende informations-, oplysnings- og debatvirksomhed om børns og unges vilkår.
- Institutionen skal fungere som påtale- og klageberettiget for børn over for offentlige myndigheder, men institutionen kan ikke behandle konkrete konfliktsager mellem børn og forældre, men kan bistå med at henvise til rette klagemyndighed.

I tilknytning til børneombudsinstitutionen skal der oprettes et mindre, selvstændigt sekretariat.

Bemærkninger til forslaget

Almindelige bemærkninger

Børns og unges livssituation og opvækstvilkår er forandret meget, og vilkårene ændres med stadig stigende hast.

Børns materielle og økonomiske betingelser i dagens samfund er generelt ikke længere så ringe som tidligere, men der er sket en væsentlig forringelse på det følelsesmæssige område.

Børn er på mange områder kommet i klemme i samfundsudviklingen, børns interesser tilsidesættes, og deres udviklingsbehov tilgodeses ikke i tilstrækkelig grad i planlægningen af vort samfund.

De seneste års økonomiske og kulturelle kriser har specielt ramt børns og lavindkomstfamiliers levevilkår. Børn udsættes i dag for stærke påvirkninger, eksempelvis videofilm, og er som forbrugere i retsmæssig forstand en overset gruppe.

Børn mangler mulighed for selv at varetage deres interesser igennem deltagelse i politisk virksomhed, interesseorganisationer og lignende.

Børn vil heller ikke have de samme forudsætninger som voksne for at vurdere lovforslag og andre planlægningsforslag og danne sig et overblik over, hvordan de vil blive berørt.

Forslagsstillerne finder derfor, at der skal oprettes en selvstændig og uafhængig børneombudsinstitution med det formål at tale børnenes sag i den offentlige debat og over for lovgivere og planlæggere.

Forslagsstillerne forventer, at der ved etablering af en børneombudsinstitution efterfølgende vil fremkomme et stigende behov for koordinering og stimulering af en selvstændig forskningsindsats vedrørende børns og unges udviklings- og opvækstmuligheder i samfundet.

Det skal bemærkes, at forlagsstillerne i folketingsåret 1985-86 fremsatte forslag til folketingsbeslutning om oprettelse af en selvstændig og uafhængig børneombudsinstitution, decentrale rådgivningscentre og et forskningscenter for børn og unge (B 54), se Folketingstidende 1985-86, forhandlingerne sp. 5223 og tillæg A sp. 2313.

Af socialministerens besvarelse af spørgsmål 2 i forbindelse med socialudvalgets behandling af førnævnte beslutningsforslag nr. B 54 fremgår det, at småbørnsforskningen er taget op til overvejelse i Undervisningsministeriet (medtaget som bilag).

Forslagsstillerne opfordrer undervisningsministeren og socialministeren til snarest at afklare småbørnsforskningens institutionsmæssige forankring.

Som bilag er endvidere medtaget et bilag fra udvalgsbehandlingen af førnævnte forslag indeholdende Undervisningsministeriets notat om børneombudsinstitutionen i Norge samt et spørgsmål til skriftlig besvarelse til undervisningsministeren og dennes svar.

Forslagsstillerne finder det ligeledes af afgørende betydning, at de kommunale og amtskommunale rådgivningscentre styrkes i deres arbejde, samt at der i så høj grad som muligt foregår en koordinering af amternes og statsamternes rådgivning.

Endvidere bør det sikres, at børn og voksne kender deres rettigheder om en åben og anonym rådgivning i forbindelse med krise- og konfliktsituationer.

Bemærkninger til de enkelte bestemmelser

Børneombudsinstitutionen skal værne om barnets rettigheder. Enhver – dvs. såvel børn som voksne – der mener, at et barns interesser ikke i tilstrækkelig grad varetages af stat, amt eller kommune eller af private, kan klage til børneombudsinstitutionen.

Børneombudsinstitutionen kan ikke gribe ind i private familieforhold, f.eks. en konflikt mellem forældre og børn.

Børneombudsinstitutionen kan tage sager op af egen drift.

Erfarer børneombudsinstitutionen f.eks. gennem dagspressen om et barn, der behandles i strid med gældende ret, kan børneombudsinstitutionen anmode myndighederne om at undersøge sagen og på grundlag af undersøgelsen henstille, at der sker en anden behandling, indbringe sagen for den

overordnede besluttende myndighed eller indbringe forholdet for domstolene for at få de nødvendige ændringer gennemført.

Børneombudsinstitutionen kan kritisere og henstille til byråd og amtsråd, at vedtagne beslutninger tages op til fornyet overvejelse, såfremt institutionen finder den vedtagne beslutning klart urimelig.

Enhver kan som nævnt klage til børneombudsinstitutionen. En klage til børneombudsinstitutionen forudsætter dog, at klagemulighederne i forvaltningssystemet er udtømte. Børneombudsinstitutionen kan bistå med at indbringe en klage for de overordnede myndigheder. Heraf følger også, at børn anonymt kan henvende sig til institutionen og få råd og vejledning.

Børneombudsinstitutionen har udtaleret vedrørende lovinitiativer, udbygningsplaner og andre vigtige områder, hvor barnets interesser berøres. Et lovforslag, der vedrører børns og unges forhold, skal forelægges børneombudsinstitutionen inden fremsættelse i Folketinget.

Finder børneombudsinstitutionen, at et lovforslag får betydning for barnets stilling i samfundet, kan institutionen udtale sig i forbindelse med forslagens behandling i Folketinget.

Institutionen kan hvert år vurdere de kommunale og amtskommunale udbygningsplaner, der er af betydning for børn og unge. Institutionen kan henstille og kritisere udbygningsplanerne, såfremt det er åbenbart, at børns og unges interesser ikke i tilstrækkelig grad er varetaget.

Børneombudsinstitutionen kan tage selvstændige initiativer.

Finder institutionen, at retsbeskyttelsen på et bestemt område er utilstrækkelig, kan den foreslå Folketinget en lovændring. Bliver institutionen opmærksom på en forvaltningsmyndighed, der anvender gældende ret urimeligt eller tilsidesætter de almene forvaltningsregler til skade for barnet, kan institutionen anmode forvaltningsmyndigheden om at genoptage sagen og ændre praksis. Institutionen kan endvidere indbringe en forvaltningsmyndighed for tilsynsmyndigheden eller indbringe spørgsmålet for domstolene.

Bilag 1

**Socialudvalgets spørgsmål nr. 2 til socialministeren i forbindelse med
behandlingen af B 54 (1985–86) og ministerens besvarelse***Spørgsmål 2:*

Hvilke samarbejdsmuligheder har forskere, som beskæftiger sig med børne- og familieforskning efter småbørnsinitiativets ophør?

Svar:

Statens humanistiske Forskningsråd, Statens samfundsvidenskabelige Forskningsråd og Statens lægevidenskabelige Forskningsråd besluttede i 1980 at gøre småbørnsforskning til et fælles særligt initiativområde i perioden 1981–1985 inkl. (småbørnsinitiativet).

På linje med andre initiativområder nedsatte de 3 forskningsråd i fællesskab et fagligt udvalg med tilhørende sekretariat, der i den fastsatte 5 års periode specielt skulle be-

skæftige sig med (initiere og koordinere samt registrere) småbørnsforskning.

Med småbørnsinitiativets ophør er der ikke længere nogen instans, der har som opgave specielt at koordinere og formidle kontakten mellem småbørns- og familieforskere. Disse må herefter formentlig benytte sig af de tidsskrifter, som findes på området, herunder især de nyhedsbreve, der udsendes bl.a. via Forskningssekretariatet.

Det bemærkes i denne forbindelse, at Socialministeriet er bekendt med, at spørgsmålet om en styrkelse og institutionsmæssig forankring af småbørnsforskningen er taget op til overvejelse i Undervisningsministeriet i tilknytning til småbørnsinitiativets ophør.

Bilag 2

**Undervisningsministeriets notat af 25. september 1985 om
børneombudsmandsinstitutionen i Norge**

I forbindelse med besvarelse af spørgsmål nr. 13 fra Folketingets udvalg angående ungdomspolitik har ministeren ønsket oplyst, om der i Norge er foretaget en ekstern evaluering af institutionen, og om der kan nævnes konkrete skridt som følge af ordningen.

Den norske børneombudsmandsinstitution har nu svaret på vores forespørgsel herom.

Institutionen har været virksom i 4 år, og i den tid er der ikke foretaget nogen ekstern evaluering, men i forbindelse med beskikkelse for en ny 4-års periode er en sådan evaluering blevet bebudet.

Institutionen opsummerer selv sine erfaringer i følgende hovedpunkter:

1. Institutionen bliver taget alvorligt – dens udtalelser bliver læst og vurderet.
2. Institutionens udtalelser fremtvinger et behov for at se sagen fra barnets side.

3. Institutionen udtaler sig som høringsinstans i en række tilfælde, som på en eller anden måde berører børns situation.

4. Institutionen understreger, at dens personalemæssige ressourcer er stærkt begrænsede – i alt 4 medarbejdere.

Institutionen konkluderer, at det nuværende stortingsflertal (som i sin tid var imod institutionens oprettelse) ikke har foreslået nedlæggelse, og sagen har heller ikke været berørt i den nyligt overståede valgkamp.

Institutionens egen konklusion lyder: »Som konklusion kan siges, at det troligt er for tidligt at sige så meget om Børneombudsmandsinstitutionens virkning, og at det også i fremtiden vil blive vanskeligt at vurdere eksakt, hvordan børns forhold ville have været *uden* Børneombudsmandsinstitutionen.«

Bilag 3

**Spørgsmål til skriftlig besvarelse til undervisningsministeren
(6. januar 1986) af Jytte Andersen (S)**

»Hvordan vil ministeren sikre, at småbørnsinitiativets arbejde om koordinering, stimulering og støtte af småbørnsforskning i Danmark videreføres, efter at initiativets 5 års virke er ophørt med udgangen af 1985?«
(Spm. nr. S 491).

Begrundelse:

I forlængelse af børnekommissionens arbejde besluttede de tre forskningsråd (Statens humanistiske Forskningsråd, Statens samfundsvidenskabelige Forskningsråd og Statens lægevidenskabelige Forskningsråd) et fællesinitiativ vedrørende småbørnsforskning.

Udvalget fik til opgave at holde seminarer, work shop, konferencer, kurser m.v., yde forskervejledning, oprette uddannelsesstillinger og projektforbereðelsesstipendier samt forbehandle ansøgninger til forskningsrådene inden for småbørnsområdet. Udvalget informerede om arbejdet igennem et nyhedsbrev.

Småbørnsinitiativets virksomhed beskrives i antologi om småbørnsforskning »Småbørn – familie – samfund«, og arbejdet må anses som vellykket. Imidlertid hedder det i bogens afslutning side 27:

»Spiren til et kreativt forskningsmiljø for småbørnsforskere er dannet, men den må stadig næres og gødes for ikke at visne bort. Man kunne ønske et forskningscenter, hvor småbørnsforskere kunne inspirere hinanden, udveksle ideer og udføre projekter i et tværfagligt forskningsmiljø. Tanker som disse er også fremme andre steder i Norden, men for at ønskedrømmene kan realiseres, kræves opbakning og ressourcer.

Skal småbørnsforskningen i Danmark fortsat spire og måske en dag folde sig ud som en forskningsmæssig blomst, er der fortsat behov for en ekstra indsats«.

Svar (15. januar 1986):

Undervisningsministeren (Bertel Haarder):

Jeg anser det på forhånd for at være umuligt at sikre, at dette særlige initiativ videreføres i sin nuværende eller en tilsvarende form. De tidsbegrænsede koordinerede forskningsinitiativer på tværs af sektorer og forskningsråd anser jeg for gode i den forstand, at man herved gør forskerne og brugerne af forskningen opmærksomme på sammenhænge og informationskanaler. Det er min opfattelse, at der – uafhængigt af sådanne initiativer – påhviler forskere en forpligtelse til at orientere sig om tilgrænsende områder og at orientere andre om eget arbejde, f.eks. gennem seminarer og publikationer, der retter sig mod bredere kredse.

Jeg er vidende om, at det nu afsluttede småbørnsinitiativ har været særdeles nyttigt for institutioner, der varetager opgaver med småbørnsopdragelse, småbørns helbredstilstand og børnefamiliers levkår. Initiativet har uden tvivl også haft stor betydning for seminarier, der uddanner pædagoger, og hvis undervisning i videst muligt omfang bør være forskningsforankret.

Et solidt kundskabsgrundlag for pædagoguddannelserne ligger mig på sinde, ikke mindst da op mod $\frac{2}{3}$ af Danmarks småbørn går i børnehave og næsten alle i børnehaveklasse.

På baggrund af erfaringerne med småbørnsinitiativet er det imidlertid Statens samfundsvidenskabelige Forskningsråds opfattelse, at emneområdet er for snævert til at bære et selvstændigt forskningscenter. Det er forskningsrådets opfattelse, at der fortsat er behov for en særlig indsats for at stimulere småbørnsforskningen, men at dette bedst kan ske gennem udnyttelse af allerede eksisterende institutioner som f.eks. Socialforskningsinstituttet, Amtskommunernes og Kommunernes Forskningsinstitut og diverse institutter på Danmarks Lærerhøjskole. Derudover finder forskningsrådet, at der bør ydes støtte

til projekter og projektgrupper med tilknytning til eksisterende forskningsmiljøer.

Jeg har – bl.a. på den baggrund – besluttet og bekendtgjort, at vi i ministeriet tager spørgsmålet om styrkelse og institutionsmæssig forankring af småbørnsforskningen op til overvejelse.

Det forekommer mig umiddelbart nærliggende at knytte virksomheden til Danmarks Lærerhøjskole, bl.a. fordi der efterhånden er

så tæt koordinering af folkeskolen og småbørns- og fritidspædagogik gennem de seneste års ændringer af folkeskolen. Undervisningsministeriet har iværksat en undersøgelse af mulighederne for at gennemføre en integration i et institutionsmæssigt fællesskab af lærerhøjskolen og Danmarks pædagogiske Institut. Det vil i denne forbindelse være naturligt at undersøge mulighederne for at styrke småbørnsforskningen.